

منابع حقوق عمومی در اسلام

(ادامه بررسی آیات قرآن)

۲-۱. حقوق اساسی (حقوق و تکالیف و آزادیهای مردم)

- حق حیات: مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا: هر کس انسانی را بدون ارتکاب قتل یا فساد در روی زمین بکشد، چنان است که گویی همه انسانها را کشته و هر کس انسانی را از مرگ رهایی بخشد، چنان است که گویی همه مردم را زنده کرده است (سوره مائده آیه ۳۲).
- برابری و معیار امتیازدهی: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ: ای مردم! ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم و شما را تیره ها و قبیله ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید (اینها ملاک امتیاز نیست) گرامی ترین شما نزد خداوند با تقواترین شماست (سوره حجرات آیه ۱۳).
- آزادی عقیده: لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ: در قبول دین، اکراهی نیست. [زیرا] راه درست از راه انحرافی، روشن شده است (سوره بقره آیه ۲۵۶).
- آزادی عقیده: وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا فَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ: و اگر پروردگار تو [به اراده تکوینی] می خواست قطعاً کسانی که در روی زمین اند همگی یکسره به اجبار ایمان می آوردند، آیا تو مردم را و ا می داری تا به اکراه مؤمن شوند؟! (سوره یونس آیه ۹۹).
- آزادی عقیده: قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ. وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ. وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ. وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ. لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ: بگو: ای کافران! آنچه را شما می پرستید، من نمی پرستم، و نه شما آنچه را من می پرستم، می پرستید، و نه من آنچه را شما پرستیده اید، می پرستم، و نه شما آنچه را که من می پرستم، می پرستید. دین شما برای خودتان، و دین من برای خودم. (سوره کافرون آیات ۱-۶)

- آزادی عقیده : وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ: بگو: «این حق است از سوی پروردگارتان! هر کس می خواهد ایمان بیاورد و هر کس می خواهد کافر گردد!» (سوره کهف آیه ۲۹).
- مبارزه در راه آزادی: وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبْدْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ: (حضرت موسی خطاب به فرعون) آیا این منتهی است که تو بر من می گذاری که بنی اسرائیل را برده خود ساخته ای؟! (سوره شعراء آیه ۲۲).
- رعایت حریم خصوصی: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا: ای کسانی که ایمان آورده اید، به خانه هایی که خانه های شما نیست، داخل نشوید تا اجازه بگیرید و بر اهل آن سلام گوید. (سوره نور آیه ۲۷). رعایت حریم خصوصی، ممنوعیت تجسس: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا: ای کسانی که ایمان آورده اید! از بسیاری از گمانها بپرهیزید، چرا که بعضی از گمانها گناه است؛ و هرگز [در کار دیگران] تجسس نکنید (سوره حجرات آیه ۱۲).
- لزوم امنیت حیثیتی و حرمت هتک حرمت و شایعه پراکنی: إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ... لَوْ لَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِنَفْسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ: به یقین کسانی که آن تهمت [بزرگ] را [درباره یکی از همسران پیامبر به میان] آوردند، گروهی از [میان] خود شما بودند... چرا هنگامی که آن [بهتان] را شنیدید، مردان و زنان مؤمن گمان نیک به خود نبردند و نگفتند: «این بهتانی آشکار است»؟ (سوره نور آیه ۱۱-۱۲).
- حق تظلم و دادخواهی: لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا: خدا بلند کردن صدا را به بدگویی دوست ندارد، مگر از آن کس که به او ستمی شده باشد، و خدا شنوا و داناست (سوره نساء آیه ۱۴۸).
- بیعت با حاکم اسلامی: إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمِنْ أَجْرٍ عَظِيمًا: کسانی که با تو بیعت می کنند [در حقیقت] تنها با خدا بیعت می نمایند، و دست خدا بالای دست آنهاست؛ پس هر کس پیمان شکنی کند، تنها به زیان خود پیمان شکسته است؛ و آن کس که نسبت به عهدی که با خدا بسته وفا کند، بزودی پاداش عظیمی به او خواهد داد (سوره فتح آیه ۱۰).

- لزوم رجوع به صاحب نظران: فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ: اگر نمی دانید، از آگاهان بپرسید (سوره نحل آیه ۴۳).

- لزوم تمکین در برابر دستورات الهی: وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا: هیچ مرد و زن با ایمانی حق ندارد هنگامی که خدا و پیامبرش امری را لازم بدانند، اختیاری [در برابر فرمان خدا] داشته باشد؛ و هر کس نافرمانی خدا و رسولش را کند، به گمراهی آشکاری گرفتار شده است! (سوره احزاب آیه ۳۶).

- حق و تکلیف امر به معروف و نهی از منکر: كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ: شما بهترین امتی هستید که برای مردم پدیدار شده اید: به کار پسندیده فرمان می دهید، و از کار ناپسند باز می دارید، و به خدا ایمان دارید (سوره آل عمران آیه ۱۱۰).

- ممنوعیت هر گونه اقدام بدون تحقیق، موضع گیریها و قضاوت های نسنجیده، تصمیم گیریهای هیجانی و احساسی با ضمانت اجرای مسئولیت: وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا: از آنچه به آن آگاهی نداری، پیروی مکن، چرا که گوش و چشم و دل، همه مسئولند (سوره اسراء آیه ۳۶).

- مسئولیت همگانی: لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ: در آنچه [خدا] انجام می دهد چون و چرا راه ندارد و [لی] انسانها مورد سؤال و مؤاخذه قرار می گیرند (سوره انبیاء آیه ۲۳).

۳-۱. حقوق اداری

- شایسته گزینی (شاخص ایمانی و عملی): وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ: خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند وعده می دهد که قطعاً آنان را حکمران روی زمین خواهد کرد، همان گونه که به پیشینیان آنها خلافت روی زمین را بخشید (سوره نور، آیه ۵۵).

- شایسته گزینی (شاخص توانمندی و امانتداری): قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ: یکی از آن دو [دختر] گفت: «ای پدر، او را استخدام کن، چرا که بهترین کسی است که استخدام می کنی: هم نیرومند [و هم] در خور اعتماد است» (سوره قصص، آیه ۲۶).

- شایسته گزینی (شاخص تعهد و تخصص): قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ: [یوسف] گفت: «مرا بر خزان‌های این سرزمین بگمار، که من نگهبانی دانا هستم» (سوره یوسف آیه ۵۵).
- به کارگیری افراد مورد اعتماد در پست‌های کلیدی: وَ اجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي. هَارُونَ أَخِي. اشْدُدْ بِهِ أَزْرِي. وَ اشْرِكْهُ فِي أُمْرِي: و وزیری از خاندانم برای من قرار ده، برادرم هارون را! با او پشتم را محکم کن؛ و او را در کارم شریک ساز (سوره طه آیات ۲۹-۳۲).
- عدم به کارگیری منحرفان در امور: وَ مَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا: و من هیچ گاه گمراه‌کنندگان را دستیار خود قرار نمی‌دهم! (سوره کهف آیه ۵۲)

۴-۱. حقوق و تکالیف مالی و اقتصادی

- حق تسلط انسان بر همه موجودات: وَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ: و آنچه را در آسمانها و آنچه را در زمین است به سود شما رام کرد؛ همه از اوست. (سوره جاثیه آیه ۱۳).
- حق بهره‌مندی شایسته از مواهب طبیعی: يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا: ای مردم! از آنچه در زمین است، حلال و پاکیزه بخورید! (سوره بقره آیه ۱۶۸).
- حق مالکیت برای مرد و زن: لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ: برای مردان از آنچه کسب کرده‌اند بهره‌ای است، و برای زنان [نیز] از آنچه کسب کرده‌اند بهره‌ای است (سوره نساء آیه ۳۲).
- وجوب پرداخت مالیات اسلامی: وَ اعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِلَّذِي الْقُرْبَى وَ الْيَتَامَى وَ الْمَسَاكِينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ: و بدانید هر چیزی را که [از راه جهاد یا کسب یا هر طریق مشروعی] به عنوان غنیمت و فایده به دست آوردید، یک پنجم آن برای خدا و رسول خدا و خویشان پیامبر، و یتیمان و مسکینان و در راه ماندگان است، (سوره انفال آیه ۴۱).
- مصرف انفال و اموال عمومی: لَا يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَ الرَّسُولِ: از تو درباره انفال [غنایم، و هرگونه مال بدون مالک مشخص] سؤال می‌کنند؛ بگو: انفال مخصوص خدا و پیامبر است (سوره انفال آیه ۱).

- توزیع عادلانه ثروت، ممنوعیت دست به دست شدن ثروت بین ثروتمندان: ما أَفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِلَّذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ: آنچه را خداوند از اهل این آبادیها به رسولش بازگرداند، از آن خدا و رسول و خویشاوندان او و یتیمان و مستمندان و در راه ماندگان است، تا [این اموال عظیم] در میان ثروتمندان شما دست به دست نگردد! (سوره حشر آیه ۷).
- توزیع عادلانه ثروت. ممنوعیت اسراف: وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا: حق خویشاوند و مسکین و در راه مانده را ادا کن و هیچ اسرافکاری مکن (سوره اسراء آیه ۲۶).
- حرمت بیع و حرمت ربا: وَ أَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَ حَرَّمَ الرِّبَا: خدا معامله را حلال و ربا را حرام کرده است (سوره بقره آیه ۲۷۵).
- حرمت رباخواری، حرمت اقتصاد ربوی: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ: ای کسانی که ایمان آورده اید، ربا را [با سود] چندین برابر مخورید، و از خدا پروا کنید، باشد که رستگار شوید (سوره آل عمران آیه ۱۳۰).
- حرمت معاملات و مبادلات باطل: هرگونه تقلب، غش، ربا و کسب مال از راه نامشروع: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ: ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال یکدیگر را به باطل (و از طرق نامشروع) نخورید مگر اینکه تجارتي با رضایت شما انجام گیرد. (سوره نساء آیه ۲۹).

۵-۱. حقوق و تکالیف در روابط بین الملل

- استقلال و نفی سلطه پذیری: وَ لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا: و خداوند هرگز بر [زیان] مؤمنان، برای کافران راه [تسلطی] قرار نداده است (سوره نساء آیه ۱۴۱).
- دشمن و ماهیت سلطه گری: وَ لَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَ لَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَبِيعَ مِلَّتَهُمْ...: یهود و نصاری هرگز از تو راضی نمی شوند تا آنکه از آیینشان پیروی کنی (سوره بقره آیه ۱۲۰).
- پرهیز از جنگ به هنگام صلح طلبی: وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَ تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ: و اگر تمایل به صلح نشان دهند، تو نیز از در صلح درآی؛ و بر خدا توکل کن، (سوره انفال آیه ۶۱).

- برخورد توام با نیکی و عدالت با کافران غیر متخاصم: لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ: خدا شما را از نیکی کردن و عدالت نسبت به کسانی که درکار دین با شما نجنگیدند و شما را از دیارتان بیرون نکردند باز نمی دارد؛ زیرا خدا عدالت پیشگان را دوست دارد (سوره ممتحنه آیه ۸)

- لزوم مقاومت و سازش ناپذیری: فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ...: پس سستی نورزید و [کافران را] به آشتی مخوانید [که] شما برترید و خدا با شماست (سوره محمد آیه ۳۵)

- عدم اعتماد به دشمنان و لزوم هشیاری: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ: ای کسانی که ایمان آورده‌اید، دشمن من و دشمن خودتان را به دوستی برمگیرید [به طوری] که با آنها اظهار دوستی کنید، و حال آنکه قطعاً به آن حقیقت که برای شما آمده کافرنند (سوره ممتحنه آیه ۱).

- عدم اعتماد به دشمنان و لزوم هشیاری: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! با قومی که خداوند آنان را مورد غضب قرار داده دوستی نکنید (سوره ممتحنه آیه ۱۳).

- عدم اعتماد به ستمکاران و لزوم هشیاری: وَ لَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ: و بر ظالمان تکیه ننمایید که موجب می‌شود آتش شما را فرا گیرد و در آن حال، هیچ ولی و سرپرستی جز خدا نخواهید داشت؛ و یاری نمی‌شوید! (سوره هود آیه ۱۱۳).

- ممنوعیت فاش کردن اسرار نظامی: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَ تَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ: ای اهل ایمان! [با فاش کردن اسرار و جاسوسی برای دشمن] به خدا و پیامبر خیانت نکنید، و به امانت‌های میان خود هم خیانت نورزید، در حالی که می‌دانید [خیانت، عملی بسیار زشت است] (سوره انفال آیه ۲۷).

- پذیرش پناهندگان مسلمان: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَاْمُنَّحْنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! هنگامی که

زنان باایمان بعنوان هجرت نزد شما آیند، آنها را آزمایش کنید -خداوند به ایمانشان آگاهتر است- هرگاه آنان را مؤمن یافتید، آنها را بسوی کفار بازگردانید (سوره ممتحنه آیه ۱۰).

- پذیرش پناهندگان دشمن: و إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ: و اگر یکی از مشرکان از تو پناه خواست پناهش ده تا کلام خدا را بشنود؛ سپس او را به مکان امنش برسان (سوره توبه آیه ۶).

- ضرورت آمادگی نظامی با هدف بازدارندگی: وَ أَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ وَ آخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ، اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ: و در برابر آنان آنچه در قدرت و توان دارید از نیرو [و نفرات و ساز و برگ جنگی] و اسبان ورزیده [برای جنگ] آماده کنید تا به وسیله آنها دشمن خدا و دشمن خودتان و دشمنانی غیر ایشان را که نمی شناسید، ولی خدا آنان را می شناسد بترسانید. (سوره انفال آیه ۶۰)

- لزوم مقابله به مثل، دفاع مشروع: وَ أَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَ أَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَ الْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَ لَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ: و آنها را [بت پرستانی که از هیچ گونه جنایتی ابا ندارند] هر کجا یافتید، به قتل برسانید! و از آن جا که شما را بیرون ساختند [مکه]، آنها را بیرون کنید! و فتنه از کشتار هم بدتر است! و با آنها نزد مسجد الحرام [در منطقه حرم]، جنگ نکنید! مگر اینکه در آن جا با شما بجنگند. پس اگر با شما پیکار کردند، آنها را به قتل برسانید! چنین است جزای کافران! (سوره بقره آیه ۱۹۱).

- جنگ با پیمان شکنان: وَ إِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَ طَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أُمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ: و اگر پیمان هایشان را پس از تعهدشان شکستند و در دین شما زبان به طعنه و عیب جویی گشودند، در این صورت با پیشوایان کفر بجنگید که آنان را [نسبت به پیمان هایشان] هیچ تعهدی نیست، باشد که [از طعنه زدن و پیمان شکنی] بازایستند. (سوره توبه آیه ۱۲)

- لزوم صیانت از مراکز عبادی و فرهنگی: وَ لَوْ لَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهْدِمَتْ صَوَامِعُ وَ بِيَعُ وَ صَلَوَاتُ وَ مَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا: و اگر خدا بعضی از مردم را با بعضی دیگر دفع نمی کرد، صومعه ها و کلیساها و کنیسه ها و مساجدی که نام خدا در آنها بسیار برده می شود، سخت ویران می شد (سوره حج آیه ۴۰).

- ممنوعیت نسل کشی: و إِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الْفُسَادَ: و هنگامی که [چنین دشمن سرسختی] قدرت و حکومتی یابد، می کوشد که در زمین فساد
و تباهی به بار آورد، و زراعت و نسل را نابود کند؛ و خدا فساد و تباهی را دوست ندارد. (سوره بقره
آیه ۲۰۵)

نکته مهم: در استنباط احکام و قوانین از قرآن کریم، همواره ضروری است که به مفاد این آیه دقیقا توجه
شود: وَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ: این قرآن را به سوی تو فرود آوردیم، تا
برای مردم آنچه را به سوی ایشان نازل شده است توضیح دهی، امید که آنان بیندیشند (سوره نحل آیه ۴۴).
بر این اساس، آیات قرآن نیاز به تبیین و تفسیر دارند و یکی از ماموریت‌های رسول خدا، همین است که البته
پس از ایشان، امامان معصوم عهده دار آن می باشند. و از آن جا که قرآن در مواردی به بیان کلیات اکتفا کرده
و یا در مقام بیان تفصیلی محتوای عالی آیات نبوده است، درک درست از آن، صرفا در پرتو رجوع به سنت
امکان پذیر است و به همین جهت است که از تفسیر به رای نهی شده است. آیه فوق الذکر، بیانگر پیوند
ناگسستنی «قرآن» و «سنت» است که در منبع دوم در مورد آن توضیح خواهیم داد.